

Почитувани,

Пред Вас е најновиот број исполнет со разновидни содржини од библиотекарската теорија и практика со надеж дека ќе ги исполни вашите очекувања, желби и потреби за нови сознанија од областа на библиотекарството.

Редакцискиот одбор на списанието „Библиотекарство“ ги разгледа пристигнатите текстови и го оформи истото содржински и тематски.

Редакцискиот одбор ги поканува и понатаму сите заинтересирани автори и колеги од областа на библиотекарството активно да придонесуваат за збогатување на содржините на списанието „Библиотекарство“.

Издавањето на овој број на списанието „Библиотекарство“ е финансирано од Министерството за култура на Р. Македонија.

Содржина

Розита Петринска-Лабудовиќ: Мултикултурноста и библиотеките	3
Радослав Љубиќ: Библиотекарството и општеството	11
Ленче Т. Андоновска: Знаењето како двигател за развојот на библиотекарството, некогаш и денес	16
д-р Биљана Кочишка: ЗАСТАПУВАЊЕТО ВО АКЦИЈА: Кампања за подигање на свеста за важноста на јавните библиотеки	20
м-р Миодраг Дадасовиќ: Елементи на SWOT анализата на Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – Скопје	26
м-р Марице Боздоганова: Тинејџерите во библиотеката	30
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева, проф. д-р Саша Митрев, проф. д-р Блажо Боев, проф. д-р Кирил Барбареев: Значење на дигиталната библиотека во универзитетското образование	36
Елена Никодиновска: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“ – библиотека за сите	42
Соња Стрезоска-Велјановска: „Библиографија Македоника“ – историски преглед, актуелна состојба и перспективи	47
Гордана Пешевска: Новите технологии предизвик за современите библиотеки	55
м-р Јелена Петровска: Мултифункционалните библиотеки и нивните корисници во пресрет на потребите на заедницата	60
м-р Сузана Данаилова: Андрагогика – улогата на библиотеките во образованието на возрасните.....	67
м-р Жаклина Угриновска: Библиотеки и образование	72
Андријана Апостоловска: Дигитализација на книжен фонд	77
Силвана Јакимова: Библиотеката – извор на знаење и информациска писменост	83
Анета Стефановска: Истражувања и нови трендови во библиотеките	87
м-р Аница Глигорова-Милева: Библиотеките и образованието	91
Александар Крстев: Современи библиотечно - информациски услуги и потенцијални корисници	96
Тања Гошева: Мултикултурални библиотеки	101
м-р Тетута Османи: Движење на членството и причините за зголемување или намалување на членарината – фактори кои влијаат кон зголемување или намалување на нови корисници	108
Магдалена Кочовска-Салтирова: Корисникот и библиотеката – минато и иднина	113
Блага Спиридонова, Милена Ристова Михајловска: Нови програмски содржини	121
Сузана Стојанова, м-р Ивана Стојанова: Иновативен начин – мотивирање на читателот за книга	125
Одржан 17. Републички натпревар „Млади библиотекари“ во Велес	130
Доделена наградата „Библиотека на годината“ за 2016 година	130
Одржан 18. Републички натпревар „Млади библиотекари“ во Велес	131
Спонзори на конференцијата на 44. годишно собрание на БЗМ	132

Значење на дигиталната библиотека во универзитетското образование

Лилјана Колева-Гудева, редовен професор, liljana.gudeva@ugd.edu.mk

Саша Митрев, редовен професор, sasa.mitrev@ugd.edu.mk

Блажо Боев, редовен професор, blazo.boev@ugd.edu.mk

Кирил Барбареев, вонреден професор, kiril.barbareev@ugd.edu.mk

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А, П. фах 201, 2000 Штип, Р. Македонија

Апстракт

Новите информатички и комуникациски технологии, како и новите техники за истражување и учење, наложија промовирање современ пристап во методите на настава и истражување на универзитетите. Тоа создаде потреба за промоција на нов и современ пристап во библиотекарството, што беше и водечка идеја во формирањето на првата електронската универзитетска библиотека во Република Македонија. Е-библиотеката на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип отвори нов мултимедијален пристап за брза, точна, и бесплатна информација за студентите, вработените и останатите корисници на оваа е-библиотека.

Клучни зборови: е-библиотека, студенти, самоефикасност, високо образование.

Вовед

Најраните идеи за креирање дигитални библиотеки потекнуваат од последните децении на XX век. Првите проекти се фокусираа на создавање на Каталог на електронски картички (Electronic Card Catalogue), познат како Каталог за on line јавен пристап (Online Public Access Catalog, OPAC). До 1980-тите успехот на овие напори резултираше со OPAC, за потоа да следи заменување на традиционалниот картонски каталог во многу академски, јавни и специјални дигитални библиотеки. Ова дозволи библиотеките да преземат дополнителни напредни чекори за поддршка во делењето на ресурсите и да го прошират пристапот до библиотечни материјали надвор од индивидуална физичка библиотека. Прв пример за дигитална библиотека е Информативниот центар за образовни ресурси (Education Resources Information Center, ERIC, <https://eric.ed.gov>), кој беше роден во 1966 година (Bell, 2015).

Терминот „е-библиотека“ е поврзан со други слични термини, како што се дигитална библиотека, хибридна библиотека или виртуелна библиотека. Во литературата постојат различни дефиниции за тоа што претставува е-библиотека. Ramayah, et all., (2003, 2004) и Ignatius (2004) ја дефинираа е-библиотеката како дигитална библиотека која нуди технологија за поврзување на ресурсите на многу библиотеки и информатички услуги. Deb et all., (2003) ја дефинираа е-библиотеката како систем кој е достапен од каде било преку интернет, за да достави знаење директно до нивните корисници, без да биде ограничен на содржината на ниту една физичка библиотека, ниту пак да биде систем

кој е „фатен“ на web со неорганизирани, неуправувани и неточни информации. Појавата на е-библиотека обезбедува повеќе можности за корисниците да пристапат до разни информатички ресурси.

Е-библиотека е креирана од три важни фактори: електронско собирање, електронско работење и електронска услуга. Покрај тоа целта на е-библиотека е да ги изврши сите online функции на традиционалната библиотека, а таков извор на податоци е и многу повеќе достапен во денешниот дигитален свет (Yusliza, et all., 2009).

Дигиталната библиотека е збирка дигитални објекти со потврден квалитет достапни преку интернет. Дигиталните објекти се создадени, или прибрани и организирани, во согласност со меѓународно прифатените принципи за развој на збирки и се достапни на кохерентен и оддржлив начин, со поддршка на услуги неопходни за пронаоѓање и користење на изворите од страна на корисникот (IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries, 2010, превод Дадасовиќ, 2016).

Улога на дигиталната библиотека во универзитетското образование во XXI век

Академската библиотека традиционално се смета за „срцето на универзитетот“ која им служи на академската заедница на нејзините партнерски институции. Во текот на 1970-тите и 1980-тите години, многу академски библиотеки во Англија, Канада, САД, Германија, Скандинавија и Австралија започнаа доста амбициозни програми за едукација на своите корисниците. Во нив беа вклучени библиографски инструкции кои обезбедуваа корисничко образование во форма на курсеви за ориентација во користењето на информативни ресурси и каталози за нови студенти и курсеви за информатичка писменост за додипломски и постдипломски студенти (Virkus, & Metsar, 2004).

Крајот на XX век се заокружи со изјавата на Wätjen (1999): „Сите знаеме дека мораме да ја рedefинираме традиционалната улога на библиотеката: што и како да се избере, што и како да се стекне, да се класифицира, да се каталогизира, да се обезбеди, архивира, или да се даде пристап со кој ќе им се помогне на луѓето во користењето информации и уште поважно: да се обезбеди слободен и еднаков пристап до информации според мисијата на дигиталните библиотеки. Библиотеките, меѓу најинтензивните организации во постоење, ќе мора да се променат за да влезат во која било академска или јавна библиотека, во секој дел од светот, треба да бидат поздравени од сцената на информатичката технологијата и да се различни од оној тип библиотеки со кои би се сретнал еден посетител од пред половина век“.

На почетокот или во XXI век академските библиотеки ги истражуваат развојните сервиси за поддршка на серија нови сценарија (Brophy, 2001) како што се:

- нови публикации и нови научни комуникациски сценарија;
- поинтензивна употреба и испорака на дигитални ресурси;
- академијата служи за повеќе хетерогена студентска популација;
- продолжување на побарувачката на студентите за традиционалните ресурси;
- нови начини на студирање, вклучително и учење базирано на ИКТ и учење на далечина, со што класичните библиотеки имаат помала вклученост;
- постојано намалување на нивото на ресурси, особено во бројот на вработени, што доведува до огромни притисоци врз индивидуалниот персонал и сериозен предизвик за универзитетскиот менаџмент.

Основање на е-библиотека на УГД

УГД е опремен со најсовремена информатичко-телекомуникациска опрема која овозможува континуиран проток на информации и поврзување на сите 15 единици

на универзитетот (12 факултети и 3 академии), во компактно и мултифункционално информатичко јадро. Сето тоа наоѓа огромна примена во креирање и имплементирање на наставата на нов, модерен и функционален начин. Во современите информатички алатки во имплементација на наставата и во реализацијата на студиските програми спаѓаат: е-индекс, е-индекс инфо, е-библиотека, студентска е-пошта, е-распоред, е-репозиториум, е-учење, е-календар, а сите овие електронски алатки се достапни на порталот на УГД во сервисот за студенти на линкот <http://www.ugd.edu.mk> (Извештај за самоевалуација на УГД 2013 – 2015).

Основањето на е-библиотеката на УГД беше промовирана како идеја на 27.3.2011 година, наодбележувањето на четирогодишниот патронен празник на нашиот Универзитет. Идејата за реализацијата на е-библиотеката беше предизвик за сите наставници и соработници вработени на Универзитетот, а студентите широко ја прифатија платформата за бесплатен електронски пристап на сите високошколски учебници и учебни помагала. Уште кон крајот на истата промотивна година заживеа е-библиотеката на УГД, со што се создаде нов мултимедијален пристап за брза, точна, и бесплатна информација како за студентите, така и за вработените на Универзитетот. Покрај сите други предности на е-библиотеката, минимизирани се и шансите за злоупотреба на авторските права, а студентите се здобиваат со право за слободен, брз и бесплатен мултимедијален пристап на соодветната универзитетска литература за совладување на предметните содржини. Зголемувањето на бројот на електронските изданија е во интерес на подобро образование, подобри компетенции и поголема самоефикасност со кои студентите треба да се стекнат.

Развој на е-библиотеката на УГД во периодот 2011 – 2017

Започнувајќи од 2011 година е-библиотеката на УГД во континуитет се збогатува со содржини од електронски учебници и учебни помагала (скрипти, практикуми, речници, збирки задачи, монографии, научни книги и други форми на достапна литература) за студентите на сите факултети на Универзитетот. Досега во е-библиотеката се депонирани вкупно 545 наслови на учебници и учебни помагала, се најавиле и се регистрирале 82 212 корисници, а од регистрираните корисници се направени 126 594 симнувања на насловите кои се наоѓаат во е-библиотеката (<https://e-lib.ugd.edu.mk/naslovna.php>, прочитано на 22.10.2017 година).

Вкупниот број депонирани содржини на учебници и учебни помагала во е-библиотеката, дадено по календарски години и по факултетите на кампусите на УГД, е престаен на слика 1, 2 и во табела 1. (Колева-Гудева, 2017).

Слика 1. Вкупен број депонирани содржини во е-библиотека на УГД 2011 – 2017

Слика 2. Вкујен број универзитетски изданија, on line и печатени, УГД 2007 – 2016

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Факултети	Учебник	Учебно помагало	Зборници	Списанија	Вкупно
Факултет за медицински науки	20	73	-	-	93
Земјоделски факултет	13	33	13	1	60
Факултет за природни и технички науки	25	35	5	4	69
Економски факултет	20	34	8	-	62
Факултет за образовни науки	12	24	4	1	41
Филолошки факултет	8	26	4	-	38
Факултет за туризам и бизнис логистика	13	36	1	-	50
Факултет за информатика	7	25	2	-	34
Технолошко-технички факултет	2	16	-	-	18
Правен факултет	4	28	4	1	37
Електротехнички факултет	5	15	-	-	20
Машински факултет	2	10	-	-	12
Музичка Академија	3	25	3	-	31
Ликовна Академија	-	-	-	-	-
Филмска Академија	-	-	-	-	-
Вкупно	134	380	44	7	565

Табела 1. Вкујен број дејонирани содржини во е-библиотекаџа на УГД по факултетџи (состојба од мај 2017)

Мислење на студентите за е-библиотеката

Според спроведените студентски анкети од 2016 година, 73,9% од анкетираниите студенти сметаат дека наставата е поддржана со информатичко-комуникациска технологија.

Студентите од УГД, и тоа дури 77% од анкетираниите, сметаат дека со е-библиотеката имаат поголема достапност на учебници и учебни помагала, а 13,8% не можат да се одлучат. 63,9% од испитаниците сметаат дека е-библиотеката им заштедува пари, а само 17,2% не можат да се одлучат. Мислењата на студентите за корисноста на е-библиотека, со моменталниот фонд на учебници и учебни помагала, се далеку подобри во однос на претходната анкета од 2012 година (56,1%). Ова значи дека насоката на УГД за збогатување на овој фонд е правилна и им овозможува на студентите повеќе да ја користат е-библиотеката (Извештај за самоевалуација на УГД 2013-2015).

Заклучок

Во универзитетското образование спаѓаат современи и моќни информатички алатки, сите со префикс „е“ како што се: е-индекс, е-библиотека, е-пошта, е-распоред, е-репозиториум, е-учење и е-календар. За овие е-платформи, од резултатите во спроведените анкети, студентите и наставниците се изјасниле позитивно во најголем процент, во односот на сите останати прашања. Во просек за е-индекс, е-библиотека и е-учење 86,26% од анкетираниите студентите сметаат дека оваа се корисни алатки а нешто понизок е процентот од анкетираниите наставници 81,33 кои имаат позитивен став кон овие информатички алатки.

Живееме и работиме во динамично време, чија основа е информатичката технологијата и нејзиниот напредок. Затоа дигиталните платформи, како што е е-библиотеката, се алатки преку кои успешно се промовира и реализира современото универзитетско образование. Нивното натамошно надградување, надополнување и суштинско искористување е препораката, за да постои стабилен електронски систем, од една страна и задоволни, успешни и самоефикасни студенти, од друга страна.

Современото високо образование треба да го концентрира својот развој во насока на подобрување, усовршување и постојана надградба на сите дигитални платформи, особено на е-библиотеките како извор на брза, точна, мултимедијална информација достапна преку интернет до секој корисник.

Користена литература

1. Bell, Suzanne (2015). Librarian's Guide to Online Searching: Cultivating Database Skills for Research and Instruction, 4th Edition: Cultivating Database Skills for Research and Instruction. p. 69. ISBN 1610699998.
2. Brophy, P. (2001). The Library in the Twenty-first Century: new services for the information age. London: Library Association Publishing.
3. Дадасовиќ, Миодраг (2016). Надминување на дигиталниот јаз: обезбедување достапност за сите до светското културно и научно наследство. Библиотекарство, Вол. 33 (2016), бр. 1-2: 6-8.
4. Deb, S., Kar, D. C., & Kumar, S. (2003). Setting up electronic library: The case of TERI. Proceeding of the ASIS&T 2003 Annual Meeting "Humanizing Information Technology: From Ideas to Bias and Back", 19-22 October, California.
5. ERIC, Education Resources Information Center. <https://eric.ed.gov>, прочитано 22.10.2017

6. IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries, 2010, International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). <https://www.ifla.org>, прочитано 22.10.2017.
7. Колева-Гудева, Лилјана (2017). Презентација Каталог на изданија на УГД 2007-2017. Academic e-repository Goce Delcev University Stip, Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/17661/>, прочитано на 22.10.2017.
8. Извештај за самоевалуација на УГД, 2013-2015, Комисија за самоевалуација (2016). http://www.ugd.edu.mk/documents/ugd/evaluacija/izvestaj_za_samoevaluacija_na_ugd_13_15.pdf, прочитано на 22.10.2017.
9. Ramayah, T. & Aafaqi, B. (2004). Role of self-efficacy in e-library usage among student of a public university in Malaysia. *Malaysia Journal of Library and Information Science*, .9(1), 39-57.
10. Ramayah, T., Sarkawi, F., & Lam, S. C. (2003). Attitude and intention to use web-based supply chain management (SCM) among SMEs. The proceedings of the Asia Pacific Seminar on E-Customer relationship Management, 8-9th July, Shah Alam, Selangor, Malaysia.
11. Virkus, S. & Metsar, S. (2004). General Introduction to the Role of the Library for University Education. *LIBER Quarterly*. 14 (3-4). DOI: <http://doi.org/10.18352/lq.7780>, прочитано на 22.10.2017.
12. Yusliza M.Y., Zikri M., Mohd S., Ermy S. P., Emmaliana R. (2009). Individual Differences, Perceived Ease of Use, and Perceived Usefulness in the E-Library Usage. *Computer and Information Science Vol. 1 No. 2*: 76-93.